ב א

א. אין אַנפאַנג הלכות קדוש החדש זאָגט דער רמב"ם: „חדשי השנה הם חדשי הלבנה שנאמר[1] עולת חודש בחדשו ונאמר[2] החודש הזה לכם ראש חדשים .. והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה שנאמר[3] שמור את חודש האביב".

דער פירוש דערפון: „חדש הלבנה" באַשטייט פון לערך ניין און צוואַנציק מיט אַ האַלב טעג[4], אַזויפיל דויערט דער סיבוב פון דער לבנה; „שנת חמה" באַשטייט לערך פון דריי הונדערט מיט פינף און זעכציק און אַ פערטל טעג[5], דאָס איז דער זמן פונעם סיבוב (שנתי) פון דער זון.

— און דער רמב"ם אין דער הלכה הנ"ל זאָגט צוויי דינים[6]:

א) אַז די „חדשי השנה" דאַרפן גע־רעכנט ווערן לויטן סיבוב הלבנה: דאָס הייסט, אַז אַ חודש איז ניט אַ צוועלפטל פון שנת החמה [ווי עס רעכענען די רוב האומות, וואָס צעטיילן דעם יאָר (פון מהלך חמה) אויף צוועלף חלקים — חדשים], נאָר „חדשי הלבנה".

ב) אעפ"כ, וויבאַלד אַז פסח מוז זיין בזמן האביב[7], און די תקופות השנה זיינען באַשטימט דורך (מהלך ה)חמה (וואָס אַ שנת חמה איז מיט לערך עלף טעג לענגער ווי אַ שנת לבנה[8]) — רעכנט מען די יאָרן לויטן מהלך החמה. און דערפאַר, איז יעדערע צוויי־דריי יאָר מאַכט ב"ד אַן עיבור־יאָר, „כדי שיהי' הפסח בזמן האביב"[9].

און דער רמב"ם איז ממשיך אין די וויטערדיקע פרקים, אַז אויך דער חשבון וועלכן מיר נוצן היינט [וואָס רבי הלל הנשיא האָט מסדר געווען[10]] איז אויסגעשטעלט אין אַזאַ אופן, אַז יעדער מחזור (19 יאָר) גלייכן זיך אויס (לערך) די שנות הלבנה מיט די שנות החמה, ביז אַז „לא ישאר ממנין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלק־ים"[11].

פרעגט אויף דעם דער „פירוש"[12], אַז „אחר שנים רבות" (ווען עס וועט זיך צונויפקלייבן אַ גרויסע צאָל פון די יתרונות פון דער שעה מיט תפ"ה חלקים) וועט אויסקומען תקופת ניסן (ניט בחודש האביב, נאָר) אין חודש אייר? און ענטפערט: „יבוא מורה צדק ויודיענו".

[ולהעיר: ביז צום לעצטן יאָר פון שית

---

1) פנחס כח, יד.
2) פרשתנו יב, ב.
3) ראה טז, א.
4) במהלכם האמצעי תשעה ועשרים יום י"ב שעות .. תשצ"ג חלקים (רמב"ם שם פ"ו ה"ג).
5) ראה רמב"ם שם רפ"י. לקמן בפנים השיחה.
6) ראה ב„פירוש" לרמב"ם הל' קדה"ח בתחלתן. וראה ראב"ע פרשתנו שם. ובכ"מ.
7) ר"ה כא, א. סנהדרין יג, ב. רמב"ם שם רפ"ד.
8) רמב"ם שם פ"א ה"ב.
9) לשון הרמב"ם שם פ"ד ה"ב.
10) ראה בעל המאור ר"ה (כ, ב). רמב"ן גיטין לו, א. השגות הרמב"ן לסהמ"צ מ"ע קנג. חי' הר"ן סנהדרין יא, א־ב. חינוך מצוה ד'. ובכ"מ. וצע"ק שברמב"ם בהל' קדה"ח אינו. וראה שם פ"ה ה"ג. הי"ג. סהמ"צ שם. וראה סה"ד ד"א קי"ח. ועוד. תו"ש בא חי"ג פ"ב ואילך, ושו"נ.
11) רמב"ם שם פ"ו ה"י.
12) בפ"ט ה"ג שם.

אלפי שנין דהוה עלמא וועט די תקופה אויספאלן נאך אלץ[13] בחודש ניסן[14].

וצריך להבין: דער דין פון „שמור את חודש האביב" איז (ניט נאר אז ניסן דארף זיין בזמן האביב, נאר) אז פסח זאל זיין בזמן האביב [און ווי דער רמב"ם פסק'נט, כנ"ל, אז בשעת ב"ד האט אויסגערעכנט אז תקופת ניסן וועט אויספאלן „בששה עשר בניסן" פלעגט מען מעבר זיין דעם יאר „כדי שיהי' הפסח בזמן האביב"] — איז ניט מובן:

מצד דער פילמאליקער צונויפזאמלונג פון שארית המחזור (א שעה מיט תפ"ה חלקים) ביז איצט [און אפילו בזמן הרמב"ם (און נאך פריער)] איז שוין תקופת ניסן פיל מאל[15] אויסגעפאלן א צאל טעג נאך ט"ו ניסן[16] — איז ווי שטימט עס מיטן דין פון „שמור את חודש האביב", אז פסח דארף זיין בזמן האביב?

ב. לכאורה האט מען געקענט פארענטפערן דערמיט וואס דער רמב"ם זאגט וויטער[17], אז דער איבערבלייב פון א שעה מיט תפ"ה חלקים נאך יעדן מחזור איז נאר לויטן חשבון (וואס ווערט אנגערופן „תקופת שמואל") אז שנת החמה איז „שס"ה יום ורביע יום". אבער לויט דעם חשבון („תקופת רב אדא") אז שנת החמה איז שס"ה יום ו„פחות מרביע יום" — איז „לא תמצא תוספת במחזור של י"ט שנה כלל".

ועפ"ז שטימט דער חשבון השנים וואס מיר רעכענען איצטער מיטן דין פון „שמור את חודש האביב" — ווייל מיר נעמען אן (ניט דעם חשבון פון תקופת שמואל נאר) דעם חשבון פון תקופת רב אדא [וואס „חשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון"[18]] ווי עס שטייט אין כמה ראשונים[19], און לויט „חשבון זה" פאלט אויס פסח אלעמאל בתקופת האביב.

ס'איז אבער ניט מובן: דער טעם פארוואס אזא מ'דארף משווה זיין שנות הלבנה מיט שנות החמה איז צוליב „שמור את חודש האביב", און ווייאלד אז לויטן חשבון פון תקופת שמואל איז נאך יעדער מחזור דא א איבערבלייב — טא ווי זאגט דער רמב"ם[20] „ולמה סמכנו על מנין זה .. (וויבאלד אז) לא ישאר ממנין ימי החמה .. חוץ משעה אחת וכו'": ווי איז שייך צו סומך זיין אויף דעם „מנין", וויבאלד אז די השתוות איז ניט (אינגאנצן) בהתאם מיטן דין פון „שמור את חודש האביב"?

ג. ויש לומר הביאור בזה: פון לשון הרמב"ם „והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה שנאמר שמור את חודש האביב", איז מובן, אז דער לימוד פון „שמור את

---

13) ראה ספר עתים לבינה מאמר יב.

14) ראה בעתים לבינה שם שמפרש שזוהי הכוונה בתירוץ ה„פירוש" „יבוא מורה צדק ויודיענו".

15) בהשנים שבאמצע המחזור, כבהערה הבאה.

16) ראה בספר העבור לראב"ח הנשיא (מאמר ג' שער ה') דבזמנו („אשר חי בשנת ארבעת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושלש ליצירה" — נוסח השער), „מועד הפסח כולו נופל בתקופת טבת כגון שנה חמשית ושנת שלשה עשרה ושנת י"ו שאתה מוצא בכולם תקופת ניסן נופלת אחר כ"ב יום מניסן כו'". וראה גם ספר העבור להראב"ע (סוד העבור „העד האחד" ושם בסופו „העד השביעי"). יד רמ"ה לסנהדרין (יג, ב ד"ה ואיכא דקשיא). יסוד עולם מאמר ד' (פ"ב, פי"ד ועוד). ובכמה מפרשים וספרי חשבון העיבור.

17) רפ"ט שם.

18) לשון הרמב"ם שם פ"י ה"ו.

19) שנסמנו בהערה 16. ועוד.

20) בפי"ו ה"י שם.

חודש האביב" איז ניט נאָר אַז פסח דאַרף זיין בזמן האביב, נאָר אויך אַז אַלעמאָל דאַרף אויסקומען פסח אומגע־פער אין זעלבן זמן (פון שנת החמה)[21].

און אין דעם דין פון „שמור את חודש האביב" בשייכות צו די שנים איז געזאגט „שיהי' חודש זה (ניסן) בזמן האביב"[22] — אַז דער חודש ניסן זאָל אין זיך האָבן דעם זמן האביב[23]. ובמילא איז בנוגע דעם דין געזאגט אַז די תקופת האביב זאָל זיין בחודש ניסן אפילו ווען זי איז בסוף החודש.

וואָס עפ"ז קומט אויס, אַז אויך לויטן חשבון פון תקופת שמואל, אַז אין יעדער מחזור בלייבט אַ קליינע שארית, איז דורכן אויסשטעלן פון שנות המחזור באַווּאַרנט געווּאָרן דער דין פון „שמור את חודש האביב" בנוגע צו שנה (עכ"פ), היות אַז אויך לויט דעם חשבון ווען די תקופה זיך קיין מאָל ניט פאַרציען נאָך חודש ניסן.

און דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק וואָס דער רמב"ם זאָגט דעם טעם פאַר־וואָס „סמכנו על מנין זה" (דער מנין פון שנות המחזור) — ווייל לויט דעם חשבון „לא ישאר ממנין ימי החמה חוץ משעה אחת כו'": „סמכנו על מנין זה" (פון שנות המחזור) ווייל דורך „מנין זה" ווערט באַווּאַרנט דער דין אַז די שנים דאַרפן זיין „שני החמה"[24]; און אין דעם איז אויך דער חשבון אַז „לא ישאר כו' חוץ משעה אחת כו'" אַ טעם מספיק אויף „סמכנו על מנין זה", כנ"ל.

---

21) ועפ"ז יובן מ"ש הרמב"ם (שם פ"ד סה"א) „מפני מה מוסיפין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהא הפסח באותו זמן .. ולולא הוספת החודש הזה הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים" — ולכאורה א"מ: (א) מה מוסיף הרמב"ם במ"ש „ולולא הוספת החודש הזה כו'", על מה שכתב לפנ"ז „מוסיפין חודש זה מפני זמן האביב"? (ב) מהו אומרו „פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים", שמלשון זה משמע שהדיוק הוא לא — בזמן האביב, כ"א — שלא יהי' „פעמים בימות החמה פעמים בימות הגשמים"?

וי"ל שב' לשונות אלו הם ב' דינים: „ומפני מה מוסיפין כו'" הוא דין בשנה שתקופת ניסן מתאחרת אחרי ט"ו ניסן; ו„ולולא הוספת החדש הזה כו'" הוא דין בנוגע כללות השנים, שמזמן לזמן צריך לעבר את השנה בכדי שהפסח שבכל השנים יהי' בזמן אחד (ושלא יהי' „פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים").

22) לשון הרמב"ם שם פ"ד ה"א. וראה הערה הבאה.

23) ויש לומר, דמה שמעברין על התקופה, היא „כדי שיהי' הפסח בזמן האביב" (רמב"ם שם פ"ד ה"ב), משא"כ מה שמעברין על האביב ועל פירות האילן הוא „כדי שיהיו השנים שני החמה" (רמב"ם שם סוף ה"ד •). ועפ"ז יובן גם מ"ש הרמב"ם שם ה"ג

•) ומזה שבהלכה זו (ה"ד) מביא הרמב"ם רק ב' הסימנים דאביב ופירות האילן — משמע קצת, שכוונתו ב„ואלו הן הדברים" היא (בעיקר) לענין ב' סימנים אלו. משא"כ מה שמעברין על התקופה הוא לא רק „כדי שיהיו השנים שני החמה" אלא גם „כדי שיהי' הפסח בזמן האביב".

ויש לומר, שב' הלשונות שברמב"ם שם ה"א „שיהא הפסח באותו זמן", „שיהי' חודש זה בזמן האביב" — הם הקדמה לב' הענינים שב)ב' הלכות

„כדי שיהי' האביב מצוי להקריב ממנו עומר התנופה בששה עשר בניסן" — דלכאורה: הרי מה שמעברין על כל ג' הסימנים הוא מצד „שמור את חודש האביב" שנוגע לפסח, ולמה אומר „כדי שיהי' .. להקריב ממנו עומר"? וי"ל בזה, כי אלולי טעם זה (כדי שיהי' כו' להקריב ממנו עומר) הי' מספיק גם כשהאביב הוא בסוף חודש ניסן (מכיון שגם אז היא שנת החמה, כבפנים).

24) להעיר מחמרא וחיי סנהדרין שם בשם הרא"ש.

שלאח"ז: עיבור מפני התקופה (שבהלכה ב') — הוא „כדי שיהא הפסח באותו זמן" (אביב); מפני האביב ופירות האילן (שבהלכה ג') הוא כדי „שיהי' חודש זה בזמן האביב".

ד. מען דאַרף אַבער פאַרשטיין: ווי־באַלד אַז צוליב דעם דין פון „שמור את חודש האביב" בנוגע פסח מוז מען פאַרט אַנקומען צום אמתן חשבון (פון תקופת[25] רב אדא)[26], וואָס דווקא דאָן איז „לא תמצא תוספת במחזור .. כלל" — טאָ צוליב וואָס דאַרף דער רמב"ם זאָגן אַז בנוגע דעם ענין פון „שנה" איז דאָס אויסגעהאַלטן אויך לויטן חשבון פון תקופת שמואל — וואָס איז ניט כפי האמת?

איז נקודת הביאור אין דעם:

פון דעם גופא, וואָס דער רמב"ם ברענגט אויך תקופת שמואל אין הלכות קדוש החודש, איז מוכח אַז אויך די תקופה איז (ניט נאָר אַ דיעה אין תורת אמת, נאָר אויך אַז זי איז) אויסגעהאַלטן אין פסק ההלכה (וואָס הלכה איז אַן ענין פון „אמת לאמיתו"[27]).

[און ווי דער רמב"ם איז מרמז מיטן לשון[28] „שחשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון": אויך דער חשבון „הראשון" (תקופת שמואל) — איז אמת; אַבער „חשבון זה" (תקופת רב אדא) איז „אמת יותר"][29].

אַ ראי' אויף דעם (אַז אויך דער חשבון פון תקופת שמואל איז אַנגענומען לפסק הלכה): אין כמה הלכות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט תקופת החמה רעכנט מען זיך נאָר מיט תקופת שמואל; אַזוי ווי ברכת החמה, לדוגמא — די ברכה וואָס מען מאַכט ווען מ'זעט די חמה אין טאָג פון תקופת ניסן ביים אַנהויב פון יעדן מחזור גדול (28 יאָר) ווען די תקופה איז „בתחילת ליל רביעי"[30] — וואָס דאָן איז די תקופה לויטן חשבון פון שמואל און ניט לויטן חשבון פון תקופת רב אדא[31].

[און דאָס זעלבע איז אויך בנוגע צו שאלת גשמים[32], און זהירות אין שתיית

---

25) ביד רמ"ה (סנהדרין שם ד"ה ואיכא) מקשה שגם לפי תקופת רב אדא נופלת (לפעמים) תקופת ניסן (בשנת ט"ז למחזור) ביום ט"ז. אבל עפמ"ש הרמב"ם שם ספ"י: וחשבון שתי התקופות האלו שביארנו (דשמואל ורב אדא) דרכם הכל בקירוב הוא ובמהלך השמש האמצעי לא במקומה האמתי, אבל במקום השמש האמתי תהי' תקופת ניסן בזמן אלו בכמו שני ימים קודם שתי התקופות, נמצא לכאורה דחגה"פ הוא לאחר התקופה•• (ראה יסוד עולם שם. הון עשיר לערכין פ"ב מ"ב. ועוד). וראה הערה הבאה.

26) או י"ל, מדלא הזכיר הרמב"ם בפירוש דסמכינן על חשבון תקופת ר"א בנוגע לפסח• (והזכיר רק ש„סמכנו על מנין זה"), דס"ל כהדיעות דעכשיו אין חוששין להדין דפסח יהי' אחר התקופה דוקא (ראה פנ"י ר"ה כא, א ד"ה „בתוס' בד"ה עברה". פי' ר"ח שם. חמרא וחיי שם בשם הרא"ש).

•) ביד רמ"ה שם מתרץ דמש"כ בגמרא (ר"ה כא, א) כד חזיא דמשכא תקופת טבת עד **שיתסר** בניסן עברה, היינו „עד אורתא דשיתסר **נגהי שיבסר**". אבל ברמב"ם מפורש שם (ה"ב) „אם תהי' תקופת ניסן **בששה** עשר".

••) והאיחור דתקופת תשרי בנוגע לחג, אולי ס"ל להרמב"ם דלא איכפת ולא מעברין בשביל זה. מדלא הביאו ברפ"ד שם. וראה צפע"נ שם ה"ב (וראה שם ה"ג). מנ"מ מצוה ד' סקי"ו. ערוך לנר סנהדרין יג, א ד"ה רבי יוסי. ועוד.

•) ולכאורה דוחק לומר דסמיך עמ"ש בפ"י ה"ו. וראה הון עשיר שם.

27) ראה המשך תרס"ו ע' תלא ואילך.

28) בפ"י ה"ו.

29) ובפרט להפי' ברמב"ם (פ"ה ה"ב, וראה ספר המצות שם) ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא כו' ובזמן שאין שם סנהדרין קובעין על פי החשבון הזה (המבואר בפ"ו שם) שגם החשבון עצמו הוא הלל"מ — וידוע השקו"ט בזה.

30) ברכות נט, ב. רמב"ם הלכות ברכות פ"י הי"ח. טושו"ע או"ח סי' רכט ס"ב.

31) ראה שו"ת משאת בנימין סי' קא. שיירי כה"ג לטור שם. שו"ת חת"ס או"ח סנ"ו.

32) תענית י', א. טושו"ע או"ח (ואדה"ז) סי' קיז ס"א.

מים בשעת התקופה[33], וואס אין די הלכות רעכנט מען זיך נאָר מיט תקופת שמואל[34].

ה. וועט מען דאס פאָרשטיין בהקדים נאָך אַן ענין וואס איז, לכאורה, ניט מובן אין קדוש החודש: „ב״ד[35] שקדשו את החודש, בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסים [לויט אַ צווייטער גירסא[36]: מזידין] הרי זה מקודש וחייבין הכל לתקן המועדות על היום שקדשו בו״.

ולכאורה: דער תוכן וענין פון ראש־חודש (מלשון חידוש) איז פאַרבונדן מיט חידוש (מולד) הלבנה — טאָ ווי איז שייך אַז דער טאָג אין וועלכן ס׳איז ניט געווען דער מולד זאָל ווערן ר״ח מצד דעם וואס ב״ד האָבן אים מקדש געווען?

דער רמב״ם[37] איז מסביר דעם טעם פון דעם פסק הלכה, אַז „חייבין הכל לתקן המועדות על היום כשקדשו בו״, ווייל „מי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לסמוך עליהם״. אָבער דאס איז לכאורה נאָר אַ טעם מספיק פאַרוואס מ׳איז מחויב צו פאַרלאָזן זיך אויפן קידוש החודש פון ב״ד, ס׳בלייבט אָבער ניט מובן דער עצם הענין: ווי אַזוי ווערט דער טאָג „ראש חודש״, אויב דער מולד איז אין אַן אַנדער טאָג?

ו. דער ביאור אין דעם (בדרך אפשר):

חמה ולבנה און ענייהם דאָ למטה (אַזוי ווי אַלץ וואס איז דאָ למטה) ווערן נשתלשל פון בחי׳ חמה ולבנה וענייהם למעלה. ובמילא, דאס וואס דער טאָג פון מולד הלבנה ווערט באַשטימט אַלס ר״ח, נעמט זיך עס בעיקר מצד דעם מולד הלבנה שלמעלה.

אָבער וויבאַלד אַז אונזער דערוויסן זיך און אונזער השגה איז די ענינים שלמעלה איז דורך די ענינים ווי זיי ווערן נמשך דאָ למטה — דערפאַר האָט אונז די תורה אַנגעזאָגט אַז מיר זאָלן קובע זיין ר״ח לויטן מולד הלבנה שלמטה (ע״פ הראי׳, אַדער ע״פ חשבון) ווייל פון דעם ווייסן מיר אַז דעמאָלט איז דער מולד הלבנה שלמעלה.

אין פאַל אָבער ווען ב״ד האָט באַשטימט ר״ח אין אַן אַנדער טאָג און די תורה הייסט אונז „לסמוך עליהם״, איז דאס גופא אַ הוכחה, אַז דוקא אין דעם טאָג, וועלכן תורת אמת איז קובע אַלס „ראש חודש״, איז דער מולד הלבנה (העיקרי—) שלמעלה.

[און דאס וואס למטה איז דעמאָלט דער מולד אין אַן אַנדער טאָג, איז עס דערפאַר וואס דער עולם הזה התחתון איז (צוליב סיבות שונות) דעמאָלט[38] ניט ראוי[39], אַז די המשכה פון בחי׳ לבנה שלמעלה זאָל אַראָפקומען אין דער לבנה שלמטה אין זעלבן זמן].

---

33) ראה ב״י או״ח סו״ס תנה. רמ״א שם ס״א (שו״ע אדה״ז שם סט״ז־טז. סר״ז סי״ד). יו״ד סקט״ז ס״ה. ובכ״מ.

34) ראה יסוד עולם מאמר ד׳ פי״ב בסופו ועוד. תשובות התוי״ט (בשו״ת הצ״צ (הישן) סי״ד). וראה ספר העבור להראב״ע שם והעד השביעי (הובא בט״ז יו״ד שם). וראה בכל הנ״ל ישועות יעקב או״ח סי׳ קיז בתשובה לנכד המחבר.

35) רמב״ם ספ״ב שם. מתו״כ אמור כג, ד. ר״ה כה, א.

36) ר״ה שם, וראה הגהות מיימוניות שם.

37) ספ״ב שם.

38) להעיר מהשייך לנדו״ד, לכאורה, ונת׳ באופן אחר לגמרי (בנוגע החילוק בזמנים ומועדים שישנו תמיד) — שו״ע אדה״ז מהד״ת ס״א ס״ח. תורת חיים (לאדהאמ״צ) שמות שמט, ב ואילך. — וי״ל.

39) עד״ז מצינו (ויתרה מזה): ויהי הגשם גו׳ הורידן ברחמים כו׳ גשמי ברכה כשלא חזרו היו למבול (ז״ח נח כב, א. רש״י נח ז, יב).

ועד"ז איז אויך בנוגע צו די אויבנ־דערמאָנטע דינים וואָס זיינען פאַר־בונדן מיט תקופת החמה [ברכת החמה וכו']: די דינים פון תורת אמת זיינען (בעיקרם) פאַרבונדן מיט תקופת החמה שלמעלה. דערייבער איז קיין קשיא ניט וואָס ביי די דינים וועלט אָנגענומען דער חשבון פון תקופת שמואל — כאָטש אָז דער חשבון האמיתי פון דער תקופה למטה איז לויט תקופת רב אדא — וואָרום וויבאַלד תורת אמת זאָגט, אָז נאָך יעדע 28 יאָר איז די הלכה כך וכך און זי איז פאַרבונדן מיט דער תקופה, איז דערפון גופא מוכח, אָז אין דעם זמן איז די תקופה שלמעלה. ס'איז נאָר וואָס צוליב געוויסע סיבות קומט אַראָפּ די תקופה דאָ למטה אין אַן אַנדער זמן (תקופת רב אדא)[40].

ז. לאחרי כהנ"ל פאַדערט זיך נאָך ביאור:

אָלע ענינים וואָס שטייען אין תורה, ובפרט אָזעלכע וואָס זיינען להלכה במעשה בפועל — איז אין מקרא (דהפס"ד) יוצא מידי פשוטו, און מ'דאַרף מקיים זיין די הלכה כפשוטה. כאָטש אָז יעדער ענין (אין עולם ובפרט אין תורה) איז זיין שורש למעלה ורוחני.

[און דאָס איז ניט נאָר בנוגע לקיום המצות, אָז דוקא דורך זייער קיום כפשוטן „נעמט מען" אויך די ענינים הרוחניים פון מצות [אָזוי ווי מצות תפילין, לדוגמא, וואָס דוקא דורך קיום מצות תפילין כפשוטה איז מען ממשיך דעם ענין פון ד' מוחין וכו'], נאָר אויך בנוגע אָלע זאָכן און ענינים וואָס וועלן געבראַכט און אָנגעזאָגט אין תורה, איז, כנ"ל, אין מקרא יוצא מידי פשוטו[41].

ועפ"ז איז שוועך צו פאַרשטיין: דער ענין פון „הרואה חמה בתקופתה" מיינט דאָך די תקופת החמה בגשמיות — איז ווי איז שייך אָז מען זאָל מאַכן אַ ברכה „עושה מעשה בראשית"[42] אויף דער תקופה שלמעלה, בשעת אָז דאָ למטה איז (אין דעם זמן) ניטאָ קיין תקופה (בגשמיות)[43]?

ח. ואע"פ אָז אויך ביי קידוש החודש איז דאָ אַ הכרח אָזוי צו זאָגן (כנ"ל סעיף ו) — אָז דער קידוש וקביעות פון ר"ח איז ניט אָפהענגיק אין זמן פון מולד הלבנה שלמטה — איז אָבער דאָ אַ חילוק צווישן דעם ענין פון ר"ח און תקופת החמה:

כאָטש ר"ח איז פאַרבונדן מיט מולד הלבנה — איז ער אָבער בעצם מהותו (ניט קיין מציאות פון וועלט, נאָר) אַ תורה'דיקע מציאות[44]. דאָס וואָס עס איז אַ יום קדוש, קרבנות ר"ח וכו', וואָס ב"ד האָט מקדש געווען[45] אַדער

40) להעיר מספר הזכרונות (להרה"צ ר' צדוק הכהן) קונטרס משיב הטענה על חשבון העבור והתקופה. ספר העבור לראב"ע שם בסופו.

41) ולכן כאשר חכמי האומות אומרים ע"ד מאורע ועניין בעולם שהוא שונה ממש"נ בתורה — אא"פ לתרץ שבתורה מדובר רק ברוחניות הענינים. וכמדובר כמ"פ ההכרח לזה מסיפור הש"ס (בכורות ח, ב) שגם כאשר אמרו חכמי אוה"ע שהבחינו שנחש מתעבר לתלת שנה ענה להם ר"י בודאות שאינו, והביא הוכחה מפסוק וקו"ו שהוא „לשב שני" (והמדובר הי' בעיבור דנחש כפשוטו).

42) ב' גי' בהברכה — הובאו באנצקלופדי' תלמודית בערכו. וראה לקו"ש ח"י ע' 187.

43) ראה שו"ת חת"ס שם דנשאר בצע"ג דדברי הרמב"ם סתרי אהדדי. (ועיי"ש שכתב „איך נברך וע"פ אמת אין כאן שום תקופה").

44) בפרט לביאור הרגצובי בנוגע למולד הלבנה (צפע"נ לרמב"ם ריש הל' קדה"ח) שמדגיש הרמב"ם „במראה הנבואה".

45) ולדעת הרמב"ם אמירת ב"ד מקודש — מעכב — שם פ"ב ה"ח (ושם „שאין הרא"י קובעת אלא ב"ד שאמרו מקודש הם שקובעין"). וראה ספהמ"צ שם. (וראה השגות הרמב"ן שם. ולהעיר

„קדשוהו שמים"[46]. דעריבער איז לייכטער צו פאַרשטיין, ווי די מציאות פון ר"ח איז פאַרבונדן מיט מולד שלמעלה, אויך ווען דער מולד שלמטה איז אין אַן אַנדער זמן:

משא"כ „חמה בתקופתה", וואָס איר מציאות שאַפט זיך (ניט פון די דיני התורה וואָס זיינען פאַרבונדן דערמיט, נאָר) פון דעם מהלך החמה — דאָס וואָס די זון געפינט זיך אין דעם זעלבן זמן אויפן זעלבן אָרט ווי זי איז געווען בעת זי איז באַשאַפן געווארן.

איז דאָך ניט מובן: וויבאַלד אַז אין דין תורה גופא איז נוגע די מציאות ווי זי איז דאָ למטה (כנ"ל ס"ז) — טאָ ווי איז שייך צו מאַכן ברכת החמה אויף דער „חמה בתקופתה" שלמעלה?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: דער דין פון ברכת החמה איז ווען מ'זיט „רואה חמה בתקופתה", און בשעת מען זעט ניט די חמה בגשמיות טאָר מען קיין ברכה ניט מאַכן[47]:

די ברכה איז פאַרבונדן מיט זען די גשמיות'דיקע זון, כאָטש זי איז ניט (ווי) בתקופתה (און מען מאַכט די ברכה צוליב דעם וואָס די חמה רוחנית איז בתקופתה)[48]?

ט. וי"ל בזה. ובהקדים, וואָס דער חשבון התקופות (סיי לויט תקופת שמואל, סיי לויט תקופת רב אדא) הייבט זיך אָן ניט פון דער ערשטער תקופה פון נאָך בריאת העולם, נאָר פון דער תקופה אין „שנת תוהו", איידער די וועלט איז באַשאַפן געווארן[49].

און די הסברה אין דעם איז:

וועגן דער פלוגתא[50] צווישן ר"א און ר"י, צי בתשרי נברא העולם אָדער בניסן נברא העולם, איז מבואר[51] בכ"מ [וי"ג[52] אָזוי אין תוספות[53]], אַז ביידע דיעות זיינען אמת: בניסן איז עלה במחשבה לברוא את העולם און די בריאה בפועל איז געווען בתשרי.

און וויבאַלד אַז לתקופות קיי"ל ווי ר' יהושע, אַז בניסן נברא העולם, וואָס דעריבער רעכנט מען תקופת ניסן ד„שנת תוהו" (שלפני תשרי) ווען עלה במחשבה לברוא,

דעריבער איז בנוגע צו ברכת החמה, רעכנט מען זיך מיט דער תקופה שלמעלה (אע"פ אַז די תקופה איז אין אַן אַנדער זמן). ועד"ז איז מובן בנוגע די אַנדערע דינים וועלכע זיינען פאַר־

שגם לדעת הרמב"ן שם שאין קידוש ב"ד מעכב, הרי צריכים ב"ד עכ"פ לחשוב בהן ולהסכים בהן).

„וזה שאנו מחשבין בזמן הזה כר' אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא, וקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהי' ר"ח או יו"ט לא מפני החשבון שאנו מחשבין" (שם ספ"ה). ובאריכות יותר בספר המצות שם „אבל מפני שב"ד הגדול שבארץ ישראל כבר קבעוהו זה היום ר"ח או יו"ט ומפני אמרם כו' כמו שבא בפירוש אלה מועדי ה' .. שיאמרו הם כו'".

46) ר"ה כד, א (במשנה). סנהדרין יוד, ב, בחודש שלא נראה בזמנו, וכ"ה דעת הרמב"ם שם פ"ב ה"ח. ראה פירוש שם. וראה צפע"נ הל' קדה"ח שם. פ"ב ה"ח. פ"ה ה"א. מכתבי תורה מכ' סג.

47) ראה שו"ת חת"ס שם בתחלתו. שע"ת או"ח שם סק"ג. שד"ח אס"ד מערכת ברכות ס"ב אות יח. פאת השדה סל"ג.

48) להעיר מהסברא ד„ת"ח אחד" בשו"ת חת"ס שם לברך אפילו לא תראה החמה. וראה שד"ח שם. בשו"ת כתב סופר (או"ח סל"ד) פוסק כהפמ"א (הובא בשד"ח שם). וראה קונטרס תקופת החמה וברכתה (להרי"מ טוקצינסקי) פ"ד ס"ד וה'.

49) ראה תוד"ה לתקופות (ר"ה ח, א ואילך), פירוש להרמב"ם הל' קדה"ח פ"ט ה"ג. ופ"י. ועוד.

50) ר"ה י, ב.

51) ראה נהר שלום סדר כוונת ר"ה קרוב לסופו.

52) הובא בשו"ת בני ציון ח"א ס"ד אות טז.

53) ד"ה כמאן (ר"ה כז, א). ולפנינו הגי' להיפוך. וראה לקמן ע' 483 ובהערות שם.

בונדן מיט דער תקופה, וואס איז נאר לויט תקופת שמואל, די תקופה שלמעלה, וויבאלד אז דער אנהייב און יסוד פון גאנצן חשבון התקופות איז אן ענין פון תקופת תוהו[54], פון עלה במחשבה[55] לברוא, און דעריבער איז דא ניט נוגע אז אויך די תקופה שבמעשה זאל זיין אין דעם זעלבן זמן.

אבער פונדעסטוועגן איז מובן, אז די תקופה שלמעלה פועל'ט אויך (ברוח־ניות ובפנימיות) אויף דער חמה למטה (וואס דערפאר איז ברכת החמה פאר־בונדן מיט ראיית החמה הגשמית).

יו"ד. עפ"ז דארף מען פארשטיין, לאידך גיסא: וויבאלד אז דער ענין התקופה שלמעלה איז דוקא לויט דעם חשבון פון תקופת שמואל — און ניט פון תקופת רב אדא, וואס זיין חשבון איז נאר בשייכות צו דער תקופה שלמטה,

איז ווי איז שייך צו זאגן, אז דער ציווי פון תורה אז פסח מוז זיין דוקא בזמן האביב [וואס דאס קען געמאלט זיין נאר לויט תקופת רב אדא און ניט לויט תקופת שמואל (כנ"ל ס"ד)] איז פאר־בונדן נאר מיט דער תקופה שלמטה?

איז דער ביאור אין דעם:

דער טעם הדבר, וואס די תקופה שלמטה איז אין אן אנדער זמן פון דער תקופה שלמעלה, איז ווייל עולם איז (כנ"ל) דאמאלס ניט ראוי צו אויפ־נעמען די תקופה שלמעלה (וואס איז העכער פון וועלט און איר סדר הזמנים).

במה דברים אמורים, ווען דאס איז א מציאות פון וועלט, אבער דער ענין פון פסח („שיהי' הפסח בזמן האביב") — וויבאלד אז פסח איז א תורה'דיקע מציאות, ווערט נמשך די תקופה למטה אין זעלבן זמן ווי זי איז למעלה, ד.ה. אז דאס וואס פסח איז בזמן האביב אלע־מאל, איז עס (אויך) לויט דער תקופה שלמעלה.

משא"כ בנוגע עניני העולם, איז די המשכת בחי' תקופה שלמעלה אין אן אנדער זמן, לויטן חשבון פון תקופת שמואל.

יא. עפ"ז וועט מען פארשטיין וואס דער רמב"ם זאגט אז דאס וואס „סמכנו על מנין זה" (בנוגע צום דין פון שנה, אז די שנה דארף זיין אזא יאר וואס איר חודש איז בזמן האביב) איז אויסגע־האלטן אויך לויטן חשבון פון תקופת שמואל — אע"פ אז בנוגע צום דין פון פסח (אז פסח דארף זיין בזמן האביב) מוז מען (סיי־ווי) אנקומען צום חשבון פון תקופת רב אדא:

היות אז בנוגע עניני העולם איז די המשכת התקופה שלמעלה לויטן חשבון פון תקופת שמואל (כנ"ל), דעריבער איז דער דין בנוגע „שנה" (וואס איז א מציאות פון עולם), אז עס דארף זיין אויסגעהאלטן (אויך) לויט תקופת שמואל.

(משיחת אחש"פ תשי"ג)

---

54) משא"כ חשבון המולדות והשנים אף שג"ז מונין ממולד תהו — בהר"ד (רמב"ם שם פ"ו ה"ח. תוס' שם. ובכ"מ), הרי זהו בעיקר כיון שיום אחד בשנה חשוב שנה, וכ"ש חמשה ימים (ראה תוס' שם. פירוש לרמב"ם שם. ובכ"מ. נסמנו באנציקלופדי' תלמודית ערך בהר"ד), היינו מצד מציאות הבריאה והמולד בפועל. ועוד ועיקר: הרי בזה אין נפק"מ בפועל לחשבון המולדות, משא"כ בנוגע חשבון התקופות. עיי' תוס' שם. וראה בפירוש שם (פ"ט ה"ג. פ"י ה"א). יסוד עולם שם (פי"ד). ועוד.

55) וכו"כ מצוות דינים ופס"ד תלוים במחשבה דוקא.